

TurismESS

cap a una nova cultura del turisme a Barcelona

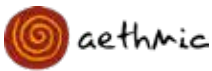
***Guia de recursos per promoure el
turisme sostenible a la ciutat***

Calidoscoop som una cooperativa sense ànim de lucre que ens dediquem a la dinamització territorial de l'economia social, l'emprenedoria i el cooperativisme.

Autoria, edició de textos i disseny: Calidoscoop, SCCL, amb el suport de l'Apòstrof, SCCL.

En aquesta segona edició hi ha participat **Aethnic**, organització sense ànim de lucre de turisme responsable i sostenible, qui ha revisat i actualitzat els continguts de la Guia.

L'actualització d'aquest document s'ha realitzat en el marc del projecte TurismESS (2024), desenvolupat per **Aethnic, Calidoscoop, Alba Sud i Mescladís**.

Data d'edició: novembre de 2021
Data d'actualització: octubre de 2024

**Reconeixement – No Comercial –
Compartir Igual (by-nc-sa):**

No es permet un ús comercial de l'obra original ni de les possibles obres derivades, la distribució de les quals s'ha de fer amb una llicència igual a la que regula l'obra original.

Aquest material ha estat elaborat amb el suport de l'Ajuntament de Barcelona.

ÍNDIX

01

PRESENTACIÓ

02

MARC CONCEPTUAL

- 2.1 Desenvolupament local sostenible i ESS
- 2.2 Turisme sostenible
- 2.3 Turisme regeneratiu
- 2.4 Turisme creatiu
- 2.5 Turisme responsable o conscient
- 2.6 Turisme circular

03

RECURSOS

- 3.1 Bases de dades i fonts d'informació generals
- 3.2 Assessorament i formació
- 3.3 Finançament
- 3.4 Ecosistema
- 3.5 Espais divulgatius

04

PER INSPIRAR-NOS

- 4.1 Idees del TurismESS 2021
- 4.2 Idees del TurismESS 2024
- 4.3 Mapatge d'Iniciatives

01.

PRESENTACIÓ

TurismESS, per contribuir a un desenvolupament local sostenible

L'objecte social de Calidoscoop és la dinamització territorial de l'economia social, l'emprenedoria i el cooperativisme. Actuem amb valors que ens permeten promoure la transformació social i el desenvolupament local sostenible.

Amb el projecte **TurismESS**, volem contribuir a fer de Barcelona una ciutat referent en el turisme sostenible i de qualitat. **Durant el 2021** vam desenvolupar un programa transversal dirigit a impulsar i enfortir iniciatives emprenedores de l'àmbit del turisme a fi i efecte d'avançar cap a un model turístic més responsable i conscient. En el marc d'aquest programa es va posar especial atenció en iniciatives desenvolupades sota els principis de l'Economia Social i Solidària, com ara la democràcia interna, l'equitat de gènere, el compromís amb l'entorn, la cooperació o el treball digne.

En el decurs del període 2023-2024, hem treballat conjuntament **amb Aethnic, Alba Sud i Mescladis** a fi i efecte d'enfortir l'ecosistema TurismESS per tal d'avançar cap a un model turístic de proximitat alineat amb els reptes de la transició ecològica i de la justícia social.

Contextualitzem. Si el 1950 es xifrava en 25 milions el nombre de turistes internacionals, el 2023 ja n'eren 1.400 i generaven l'11% del PIB mundial i 1 de cada 10 llocs de treball. Aquestes dades ens diuen que existeixen economies turismodependents, ecosistemes sobreexplotats i precarietat laboral. És el preu d'un model turístic de grans complexos, operadors internacionals i paquets «tot inclòs». El turisme, sens dubte, causa tants impactes positius com negatius, però quan és massificat, aleshores el balanç global resulta clarament negatiu.

Als governs els interessa la seva aportació favorable a la balança de pagaments (amb entrada de divises), també perquè genera renda i ocupació directa i indirecta pel seu «efecte d'arrossegament» en altres sectors (comerç, hostaleria, transport, etc.), i per l'aportació a les arques de l'Estat via impostos. Però la repercussió que té en l'economia real no és tan falaguera. De fet, el sector turístic no és tan estable com sembla: depèn de factors polítics i climàtics, de fenòmens naturals, dels preus de l'energia, dels canvis de gustos, del desenvolupament tecnològic i de les infraestructures. També crea, i així ho estem vivint ara arran de la crisi sanitària de la COVID-19, contraccions o expansions brusques de l'activitat econòmica pròxima, i no un desenvolupament estable i sostenible, sinó dependent del mercat. Amb tot, es perd qualitat de l'entorn, s'abarateixen les destinacions o es desvien a d'altres substituïbles on reproduir aquest esquema intensiu especulatiu del capital d'inversió, sense polítiques públiques coherents que promoguin un equilibri.

—> **Amb el projecte TurismESS, volem contribuir a fer de Barcelona una ciutat referent en el turisme sostenible i de qualitat.**

—> **Existeixen economies turismodependents, ecosistemes sobreexplotats i precarietat laboral: és el preu d'un model turístic de grans complexos, operadors internacionals i paquets «tot inclòs».**

En el cas de Barcelona, es va arribar al sostre del creixement turístic de la ciutat als voltants del 2006. El 2010 es va posar de manifest la necessitat de disposar d'instruments específics que, a banda de promocionar la marca BCN, gestionessin l'equilibri entre els impactes positius i les externalitats negatives provocades per un creixement tan intens i concentrat en determinats espais, així com atendre fenòmens com la turismofòbia, la gentrificació, les denúncies de les kellys*, etc.

*Kellys: col·lectiu de cambres de pisos que es dediquen principalment a la neteja d'habitacions d'hotel i que s'uneixen per denunciar la precarietat laboral que pateixen.

Barcelona és una ciutat de serveis que ha passat, en un segle, d'una base industrial a una de terciària i molt especialitzada en el turisme, i ha duplicat els seus visitants en el darrer decenni.

Davant aquest context, on els reptes que aborda el sector turisme a la ciutat de Barcelona no són menors, es fa evident i necessari caminar cap a una nova cultura del turisme, un turisme sostenible en els àmbits mediambiental, social, econòmic i cultural.

TurismESS, per contribuir a l'Estratègia Barcelona ESS2030

En els darrers quinze anys, l'economia social i solidària (ESS) ha augmentat el seu volum i presència a Barcelona i a Catalunya. L'any 2016, l'Ajuntament de Barcelona va posar en marxa el primer Pla d'Impuls de l'Economia Social i Solidària (PIESS 2016-2019), i posteriorment va aprovar el segon PIESS (2021-2023). Aquest pla planteja allò que la política pública de [l'Ajuntament de Barcelona](#) (amb el paper significatiu de [Barcelona Activa](#)) desenvolupa, directament, per fer possible els objectius i les accions de [l'Estratègia de Ciutat ESS Barcelona 2030](#).

L'Estratègia resumeix les prioritats i el treball dels pròxims deu anys a la ciutat de Barcelona. Aspira a ser una guia per a les polítiques d'ESS en els propers governs locals, transversal per a totes les polítiques municipals. Però també és un marc de treball i inspiració per al teixit de l'ESS de Barcelona. Inspirades en aquest document, cadascuna de les empreses, organitzacions i iniciatives signants formularan els seus propis plans de treball. Calidoscoop, adherida a l'Estratègia #ESSBCN2030 i, per tant, compromesa a treballar per complementar i enriquir els seus continguts, impulsa el projecte TurismESS.

L'Estratègia inclou vuit línies estratègiques, amb fites i indicadors concrets, així com deu projectes de ciutat amb propostes de treball específiques per ajudar a implementar-los per part tant dels actors de l'ESS i de l'Ajuntament com de les iniciatives adherides. En concret, amb el TurismESS, Calidoscoop vol contribuir especialment a la línia estratègica 1, és a dir, a **augmentar el pes de l'ESS en l'economia de la ciutat, la seva solidesa, articulació i extensió, especialment en els sectors estratègics**.

Com?

- Incidir en el model productiu de la ciutat mitjançant l'impuls i el treball de l'ESS en els sectors estratègics, com el turisme.
- Augmentar l'ocupació de qualitat de l'ESS en aquests sectors.
- Fer créixer el mercat social, prioritzant les entitats i persones de l'ESS.
- Ampliar l'articulació de l'ESS per sectors d'activitat.
- Desenvolupar oportunitats d'activitat en sectors estratègics amb poca presència de l'ESS.

**Més informació:
Estratègia #ESSBCN2030**

<https://essbcn2030.decidim.barcelona/>

TurismESS, cap a una nova cultura de turisme a Barcelona

2021

Per tal d'assolir l'objectiu general del projecte de TurismESS –contribuir a fer de Barcelona una ciutat referent en el turisme sostenible i de qualitat–, durant l'any 2021 Calidoscoop, treballant en una lògica públic-cooperativa-comunitària-privada, va dur a terme quatre accions que, a grans trets, consistien en:

- **Taules territorials.** Per compartir diagnòstic i visions en relació amb els reptes i les necessitats pròpies dels agents i del territori en l'àmbit del turisme, es van fer dues taules de treball entre diferents agents públics, privats i comunitaris vinculats al turisme i afectats per ell.
- Hackatons **per a la ideació de projectes.** Es van celebrar dos esdeveniments de participació i creativitat col·lectiva per identificar respostes reals a necessitats socials, ambientals, culturals, econòmiques... des d'iniciatives innovadores vinculades al turisme.
- **Acompanyament empresarial.** Tots els projectes participants a les hackatons van tenir l'oportunitat de rebre formació i acompanyament, tenint en compte les especificitats de l'economia cooperativa, social i solidària.

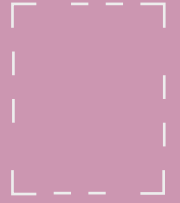
I, per últim, aquesta **guia breu**, elaborada amb la idea d'acompanyar en el camí de l'emprenedoria i l'enfortiment socioempresarial. La guia recull un seguit de recursos, públics i privats, als quals pot adreçar-se qualsevol iniciativa emprenedora que vulgui impulsar o enfortir un projecte de turisme responsable a Barcelona.

—→ **Calidoscoop, adherida a l'Estratègia #ESSBCN2030, impulsa el projecte TurismESS per augmentar el pes de l'ESS en l'economia de la ciutat, especialment en els sectors estratègics, com el turisme.**

2024

En el decurs del 2024, Calidoscoop ha col·laborat amb altres agents locals per seguir treballant en la cocreació de l'Ecosistema TurismESS. Ho ha fet juntament amb **Aethnic, Alba Sud i Mescladís** i ha desenvolupat les següents accions:

- Realització d'una **Diagnosi sobre l'estat actual** del TurismESS a Catalunya.
- **Grups focals amb agents locals** per identificar necessitats comunes i definir oportunitats de millora.
- Co Lab d'idees per crear el **Pla de Treball de l'Ecosistema** TurismESS.
- **Hackatons per al prototipatge** d'accions concretes.
- I per últim, **l'actualització d'aquesta guia** amb noves dades i resultats.

02.

MARC CONCEPTUAL

2.1 Desenvolupament local sostenible i l'ESS

El turisme de la ciutat s'ha d'encabir en el marc de les estratègies de desenvolupament local que presenten grans reptes de futur i, sobretot, de present, en clau d'emergència climàtica i social.

Partint de l'article d'Oriol Estela² en relació amb els «grans reptes del desenvolupament local per al proper període», posem en relleu les tres dimensions que aconsella tenir en compte a l'hora d'articular **polítiques de desenvolupament local**, és a dir, estratègies d'intervenció en desenvolupament socioeconòmic local i, per tant, que han **d'inspirar també l'activitat turística**.

«La clau de volta de les polítiques de desenvolupament econòmic local de cara al futur –diu l'autor– l'hem de trobar a partir d'una mirada més oberta sobre l'economia. Si el món local es caracteritza per la diversitat, la flexibilitat, la capacitat d'adaptació a unes circumstàncies específiques, no té cap mena de sentit seguir ancorats en una visió restrictiva dels conceptes vinculats al desenvolupament econòmic.» L'autor apunta en aquest sentit que cal una «millor coordinació entre les diferents escales d'intervenció. Un exercici de racionalització d'acord amb les exigències d'una governança multinivell que atorgui a cada escala les polítiques i els instruments més efectius, en clau de millora de l'eficiència, però sense perdre de vista l'equitat i la solidaritat entre persones i territoris.»

Així doncs, el desenvolupament local ha de posar la mirada en tres dimensions:

- Des de les oportunitats del mercat global: on s'entén el territori local com a plataforma al servei de l'economia global.
- Des dels recursos i les capacitats pròpies: una mirada de desenvolupament econòmic local amb projecció global.
- Des de les necessitats i les aspiracions pròpies: que basa l'articulació del desenvolupament econòmic local per satisfer les necessitats i aspiracions locals.

Aquesta mirada és la més propera a un **desenvolupament local sostenible** que podem caracteritzar per les seves aspiracions a ser:

- Comunitari: la comunitat és l'objecte i el subjecte del desenvolupament.
- Més autocentrat: prioritza la satisfacció de les necessitats locals amb recursos locals.
- Integral: és generador de renda, de vincles, de coneixement, d'apoderament.
- Endogen: prioritza aprofitar els recursos locals tangibles i intangibles.

En aquest context, l'ESS pot aportar al desenvolupament local una visió dinàmica i transformadora, a més d'una vessant educativa i sociopolítica.

Certament, «l'economia social i solidària està estretament lligada al desenvolupament local, perquè sorgeix des del territori, de la seva gent i les seves organitzacions, està arrelada al territori, utilitza els recursos endògens i fomenta les capacitats locals per a la creació d'un entorn innovador en el territori. Tendeix a donar resposta a les necessitats de les comunitats, a estar al servei del desenvolupament comunitari, posseeix un potencial especial per comprometre altres àmbits de la societat i té més propensió a reinvertir els beneficis en el mateix territori on es generen, promovent processos d'acumulació a escala local; té una intensa capacitat per crear i estendre cultura emprenedora i teixit empresarial tant en l'àmbit econòmic com en el social. En aquest sentit, cal assenyalar la necessitat de reforçar el diàleg entre l'economia social i solidària i el desenvolupament local i territorial, ja que comparteixen nombrosos elements» (2014: 53). És clau, doncs, que ESS i desenvolupament local interactuïn d'una manera útil, desplegant accions amb voluntat transformadora explícita.

² Estela, Oriol. «Ens locals i crisi econòmica: l'oportunitat de la nova economia», *Nexe*, núm. 3, octubre de 2014.

Per tant, «l'economia social i solidària aporta les bases per dotar de contingut la dimensió econòmica del desenvolupament humà local, perquè els principis i valors en què se sosté, així com les pràctiques que desenvolupa, estan en consonància i s'alineen per contribuir a l'enfortiment de les capacitats centrals i col·lectives»³ (2014: 55).

----> L'ESS pot aportar al desenvolupament local una visió dinàmica i transformadora, a més d'una vessant educativa i sociopolítica.

L'ESS expressa avui una altra manera de construir desenvolupament i de fer governança econòmica i social. Com diu Joan Subirats⁴ (2015: 20), el codi genètic de l'ESS aporta valors que són avui essencials per combinar exigències econòmiques i socials, rendibilitats productives i d'inclusió i pertinença, a més de ser potencialment transformadors.

Prenent com a referència la Diagnosi TurismESS elaborada per Alba Sud, les iniciatives de turisme vinculades a l'ESS promouen la democràcia interna, la sostenibilitat mediambiental, la justícia social i l'equitat de gènere.

Segons l'informe, les iniciatives vinculades a l'ESS tenen un gran potencial per generar alternatives més justes i inclusives enfront del model turístic tradicional, la qual cosa ofereix una oportunitat per desenvolupar projectes innovadors que connectin més estretament el turisme amb les comunitats locals, especialment en entorns urbans com Barcelona.

Malgrat tot, si bé és cert que els esforços polítics s'han intensificat, avui en dia l'ESS es troba lluny de consolidar-se dins del sector del turisme.

³Guridi, Luis; P. de Mendiguren, Juan Carlos. *La dimensión económica del Desarrollo Humano Local: La economía social y solidaria*. Bilbao: Hegoa, març de 2014.

⁴Guia d'economia social i solidària per a l'administració local. Barcelona: Diputació de Barcelona, juny de 2015.

2.2 Turisme sostenible

Si bé és cert que en els darrers vint anys la literatura ambiental i ecològica ha fet emergir una àmplia bateria de conceptes reveladors, el més captivador i absorbent ha estat, sens dubte, el de «sostenibilitat». Però a què ens referim quan parlem de turisme sostenible?

El turisme sostenible es fonamenta en minimitzar els impactes negatius, tal com subratlla la diagnosi d'AlbaSud. Aquest estudi destaca la necessitat de promoure iniciatives turístiques alineades amb els valors de l'ESS, especialment en entorns urbans com Barcelona.

En les últimes dècades, la relació entre l'activitat humana i el medi natural s'ha accelerat de manera frenètica, tot derivant en una crisi múltiple i global que abasta aspectes tant econòmics com ambientals. Davant d'aquesta situació d'emergència, el concepte de sostenibilitat ha deixat de banda la seva visió reduccionista i estrictament vinculada a qüestions ecològiques i s'ha convertit en un moviment social i polític que promou transformacions beneficioses a tots els àmbits, tant socioeconòmics com ambientals.

—> El «turisme sostenible» és aquell que persegueix l'equilibri entre les dimensions econòmiques, socials i ambientals per tal de garantir la seva sostenibilitat a llarg termini.

Així doncs, avui en dia el «turisme sostenible» és aquell que persegueix l'equilibri entre les dimensions econòmiques, socials i ambientals per tal de garantir la seva sostenibilitat a llarg termini. L'Organització Mundial del Turisme (OMT) el defineix com «aquell que té totalment en compte les repercussions actuals i futures, econòmiques, socials i mediambientals per satisfer les necessitats dels visitants, de la indústria, de l'entorn i de les comunitats amfitriones».

Però, n'hi ha prou amb el desenvolupament sostenible del turisme?

Per il·lustrar com aquest concepte es pot aplicar en la pràctica, trobem iniciatives que han aconseguit integrar els valors de sostenibilitat en els seus models turístics. Un exemple destacat és [Som Turisme](#) (Catalunya, 2023), una cooperativa que promou un turisme ecosocial basat en la sostenibilitat i l'economia solidària. Aquesta organització col·labora amb zones rurals per crear viatges sostenibles que, a més, donen suport a l'emprenedoria femenina i garanteixen un fort component de justícia social.

Un altre exemple de turisme sostenible és el projecte de [Rutes Cooperatives per Catalunya](#) (Catalunya, 2024). Aquesta iniciativa ofereix rutes turístiques que connecten visitants amb projectes cooperatius locals, promovent el turisme de proximitat i impulsant l'economia social, mentre fomenta el respecte pel medi ambient i la cultura local.

2.3 Turisme regeneratiu

El substantiu «sostenibilitat» prové del mot llatí 'sustinere' i significa «sostenir o mantenir ferm». En aquest sentit, el turisme sostenible promou actituds i pràctiques que contribueixen a preservar els ecosistemes i minimitzar les externalitats negatives de la mateixa activitat.

Estudis recents revelen que «la pressió humana sobre els ecosistemes és tan gran que aquests ja han perdut la seva capacitat per sostenir les generacions futures», la qual cosa significa que és necessari fer un «canvi de rumb» i apostar per aproximacions que substitueixin la «mitigació d'impactes negatius» per la «generació d'impactes positius».

En aquest context, emergeix el paradigma del **«desenvolupament regeneratiu del turisme»**, una aproximació holística i transdisciplinària que sosté que qualsevol activitat del sector ha de poder generar impactes positius sobre el conjunt de la destinació, tant en l'àmbit socioeconòmic com ambiental.

—> Així doncs, el desenvolupament regeneratiu fomenta una nova manera d'entendre la relació de l'ésser humà amb tot allò que l'envolta, i aposta per actituds que permetin regenerar els ecosistemes degradats en els darrers anys. En definitiva, es tracta d'acostar els turistes al ritme natural de la destinació, alentir la seva activitat i facilitar-los experiències veritablement transformadores.

El turisme deixa de ser una «meta de país» o un «objectiu» i esdevé un recurs clau pel desenvolupament de la destinació. Mitjançant aquest nou enfocament, es busca la manera com els turistes poden ajudar a minimitzar o erradicar els impactes negatius de l'activitat turística i, encara més, com aquests poden contribuir al desenvolupament integral de la pròpia destinació.

«Rather than focusing on doing less harm around the world, regenerative travelers also aim to repair the harm that has already been done, choosing hotels and tour operators that are working to leave the surrounding area even better than it was when they arrived».

Aquesta aproximació es materialitza, també, gràcies a activitats que contribueixen a regenerar els ecosistemes de la destinació i que fomenten la sensibilització dels visitants. Destaquen les neteges de platges o les restauracions de coralls.

Avui en dia, trobem exemples de models turístics regeneratius arreu del món:

- A nivell local, la Generalitat de Catalunya aposta per un model regeneratiu que «fa compatible l'activitat turística amb la vida als municipis» i ho corrobora amb la [innovadora estratègia comunicativa 2023-2024](#) que centra el seu relat tant en la «descoberta de Catalunya» com en «l'enriquiment i la transformació personal».
- A escala europea, destaca el Pla de Desenvolupament de Flandes «[Travel to Tomorrow](#)» que se sustenta en el convenciment que el turisme és una potent eina per fer florir i prosperar el conjunt de la regió flamenca. De fet, Visit Flanders defineix la seva visió amb el lema «flourishing destination: a good place for locals and travellers alike».
- A nivell internacional, pren rellevància [el cas de Costa Rica](#), qui després de la pandèmia de la covid-19 va emprendre el seu camí cap a la regeneració.

Quins mecanismes ens poden servir per avançar cap a models turístics regeneratius?

Un bon exemple de com el turisme regeneratiu pot funcionar en la pràctica és l'Associació [Som la Clau](#) (Catalunya, 2023). Aquesta entitat desenvolupa projectes de restauració d'espais naturals amb una visió de transició ecosocial, col·laborant amb comunitats locals per protegir el medi ambient tant en zones urbanes com rurals.

També podem destacar el projecte de [Reforestació a Collserola](#) (Barcelona, 2020), que combina la participació comunitària amb la restauració d'ecosistemes locals. Aquestes jornades de plantació, que inclouen tant turistes com locals, contribueixen directament a la regeneració del paisatge natural i fomenten una major consciència ambiental.

2.4 Turisme creatiu

Parlem d'experiències transformadores quan ens referim a **vivències que generen transformacions profundes en la forma de pensar i actuar dels turistes**. Avui en dia els usuaris turístics d'arreu del món han esdevingut subjectes actius amb ganes de participar, gaudir, tastar, descobrir, conèixer i experimentar. Ja no són mers espectadors d'atraccions turístiques estàtiques, sinó que s'han convertit en una mena de residents temporals que demanen experiències espontànies i autèntiques.

—> **El turisme creatiu promou la interacció entre turistes i residents locals i fomenta l'adquisició de noves competències i/o habilitats.**

El turisme creatiu és aquell que promou la interacció entre turistes i residents locals i fomenta l'adquisició de noves competències i/o habilitats. A través de la creativitat les destinacions turístiques són capaces de posar en valor tot tipus de recursos, tant materials com immaterials, i generar experiències interactives, didàctiques i immersives.

Així doncs, podríem afirmar que avui en dia la creativitat ha esdevingut un mecanisme clau per desenvolupar formes de turisme alternatiu i avançar cap a models turístics regeneratius.

—> **I per acabar, ens preguntem: «què podem fer nosaltres, individualment i/o col·lectivament, per incidir positivament en la transformació del sector turístic?»**

Una iniciativa que exemplifica aquesta transformació és la de les cooperatives [Dies d'Agost](#) i [La Sembra](#) (Catalunya, 2023). A través de rutes culturals basades en els valors de l'economia social i solidària, aquestes cooperatives donen visibilitat a projectes locals, promovent un turisme responsable que integra la sostenibilitat cultural i social.

D'altra banda, el Taller de Ceràmica «[Terra i Pell](#)» (Barcelona, 2019) permet als visitants submergir-se en l'artesanía local a través d'activitats pràctiques. Aquesta experiència immersiva ofereix als turistes una oportunitat única per connectar amb les tradicions locals i comprendre el valor de l'artesanía catalana.

2.5 Turisme responsable o conscient

Lluny de ser un producte turístic més, el turisme responsable fa referència a **les actituds que adopten els actors del sector** per avançar cap a un model turístic alternatiu al tradicional. En aquest sentit, el compromís amb la responsabilitat turística implica apostar per pràctiques que tinguin impactes ambientals positius, que contribueixin a la justícia i al benestar social, que denunciïn les externalitats negatives de l'activitat i que promoguin i reclamin la implicació de tots els actors (governos, institucions, turistes i comunitats amfitriones) en la consecució d'un turisme diferent del de la lògica dominant.

El camp d'actuació del turisme responsable és extremament extens i, per tant, existeixen múltiples formes d'incidir i transformar el sector. Per exemple, és habitual que les empreses turístiques i els organismes públics desenvolupin polítiques de Responsabilitat Social Empresarial (RSE) o Corporativa (RSC) per demostrar i materialitzar el seu compromís amb les comunitats i l'entorn. Així mateix, els turistes també poden comprometre's amb la destinació que visiten a través de l'adopció de **«bones pràctiques»** que indueixen al consum responsable i conscient de tot tipus de béns i serveis.

En poques paraules, podríem definir el turisme responsable com un **moviment social amb voluntat d'incidència global que persegueix activament la transformació del sector turístic actual**.

Un exemple clar d'aquest moviment de transformació és el de [Turisme Garrotxa](#) (Garrotxa, Catalunya, 2023). Aquesta associació treballa activament per fomentar un turisme que redueixi la seva petjada ecològica, certificant més de 50 establiments amb el distintiu «Compromís per a la sostenibilitat Biosphere». A través de rutes guiades pel Parc Natural de la Zona Volcànica, s'implica tant als visitants com als locals en la preservació del patrimoni natural i la reducció d'emissions.

2.6 Turisme circular

El turisme **circular no és un producte o experiència turística específica, sinó una estratègia que integra els principis de l'economia circular al sector turístic**. El seu objectiu principal és transformar la manera en què es consumeixen els recursos en les activitats turístiques, mitjançant la reducció de residus, la reutilització de materials i la regeneració dels ecosistemes locals. Aquesta visió pretén allunyar-se del model lineal de «produir, utilitzar i llençar» i avançar cap a un sistema més sostenible i eficient que beneficiï tant el medi ambient com les comunitats locals.

El turisme circular també fomenta l'ús responsable dels recursos naturals, el suport a les economies locals i la creació d'ocupació tot posant èmfasi en l'empoderament de cooperatives i altres iniciatives d'ESS.

Un exemple de com es poden aplicar aquests principis és la gestió de recursos i infraestructures turístiques que prioritzen el reciclatge, la reutilització de materials i el tancament de cicles en la producció d'aliments, energia i aigua. Això inclou iniciatives que recuperen residus orgànics per generar compost o que reutilitzen l'aigua de pluja en processos de manteniment i climatització.

En definitiva, el turisme circular es defineix com una alternativa al model turístic tradicional, que no només redueix l'impacte ambiental sinó que també contribueix a la cohesió social i a un desenvolupament econòmic més just.

Un exemple clar d'aquest tipus de turisme és el projecte de Can Calopa de Dalt (Barcelona, 2023). Gestionat per la cooperativa L'Olivera, aquest projecte enoturístic combina la producció de vi amb la inclusió social de persones amb discapacitat. A més, s'apliquen principis d'agricultura regenerativa i reutilització de residus per maximitzar l'eficiència i minimitzar l'impacte ambiental. Aquest projecte és un exemple excel·lent de com el turisme pot seguir els principis de l'economia circular mentre genera beneficis.

Més informació:
Consum conscient:

https://grupecos.coop/wp-content/uploads/2019/09/consum_web_ECOS.pdf

03.

RECURSOS

A continuació trobareu un seguit de recursos de diferent índole: públics, privats, cooperatius, específics de turisme, específics per a iniciatives d'economia social i cooperativa i/o genèrics d'emprenedoria i/o empresa. Tots ells poden servir per impulsar o enfortir iniciatives socioeconòmiques en l'àmbit del turisme sostenible i responsable i que estiguin alineats amb els principis i valors de l'ESS.

En funció del vostre projecte o iniciativa, hi haurà recursos que us resultaran més o menys interessants.

3.1 Bases de dades o fonts d'informació generals

Barcelona mai s'atura

Arran de les circumstàncies excepcionals provocades per la crisi econòmica derivada de la covid-19, l'Ajuntament de Barcelona té en marxa un pla per reactivar l'economia de la ciutat amb mesures de xoc i eines a llarg termini per regenerar-ne el teixit econòmic i social. Consulteu tots els recursos per a professionals autònoms i empreses de Barcelona: subvencions davant la situació de pandèmia global, recursos d'orientació jurídica i assessorament fiscal i empresarial, cursos en línia i programes formatius i altres recursos de reactivació econòmica a la ciutat.

<https://www.barcelona.cat/reactivacioeconomica/ca>

- **Cooperatives, empreses i organitzacions de l'ESS**

<https://www.barcelona.cat/reactivacioeconomica/ca/mesures-de-reactivacio-de-leconomia/cooperatives-empreses-i-organitzacions-de-less>

- **Mesures de reactivació econòmica per a empreses i persones autònomes.**

<https://www.barcelona.cat/reactivacioeconomica/ca/mesures-de-reactivacio-de-leconomia/empresaris-empresaries-autonoms-i-autonomes>

- **Empreses emergents, emprenedoria i nova economia**

<https://www.barcelona.cat/reactivacioeconomica/ca/mesures-de-reactivacio-de-leconomia/empreses-emergents-emprenedoria-i-nova-economia>

Programa d'Economia social

El programa d'Economia Social està promogut pel Departament de Treball, Afers Socials i Famílies de la Generalitat de Catalunya i treballa amb l'objectiu de posicionar l'economia social i cooperativa com a peça clau per a la construcció d'un model econòmic més social, democràtic i inclusiu. A la seva pàgina web podeu trobar molts recursos de diferents tipologies.

<https://economiasocial.coop/>

El portal d'Economia Solidaria - economiasolidaria.org

És un portal d'informació sobre l'ESS de l'Estat espanyol. Recull informació en forma de notícies, facilita una agenda amb cites importants de l'ESS i manté actualitzat un espai divers de recursos compartits.

https://www.economiasolidaria.org/buscador-avanzado/?_sf_s=turismo&post_types=noticias%2Crecurso

3.2 Assessorament i formació

Aula virtual per a projectes en el marc de l'ESS

L'Aula Virtual de Barcelona Activa ha dissenyat cursos específics per a projectes i organitzacions de l'ESS: s'hi pot aprendre des de com resoldre dubtes relacionats amb la covid-19 fins a com preparar-se per emprendre, millorar les competències o enfortir les empreses del sector de l'ESS.

<https://empreses.barcelonactiva.cat/web/es/formacio-i-programes-per-a-entitats-d-economia-social-i-solidaria>

Aula virtual de Barcelona Activa

Barcelona Activa ofereix l'Aula Virtual, un espai formatiu dinàmic en què l'equip docent imparteix classes en directe, permetent una interacció fluida amb els participants. Aquest espai és ideal per a projectes de l'Economia Social i Solidària, incloent-hi iniciatives turístiques que busquen innovar en sostenibilitat, ja que ofereix formació pràctica i recursos adaptats a les necessitats específiques d'aquest sector. Els participants poden fer consultes en temps real, participar en discussions i aplicar directament els coneixements adquirits als seus projectes.

<https://www.barcelonactiva.cat/formacio>

Assessorament per a empreses, entitats i persones autònomes

Des de Barcelona Activa us poden acompanyar per fer créixer el vostre projecte. Ofereixen un servei d'orientació adreçat als treballadors i treballadores autònoms i a les empreses i entitats de l'ESS sobre temes relacionats amb la constitució, el finançament, la gestió del talent, la transmissió, la internacionalització o la transformació digital dels vostres projectes.

<https://empreses.barcelonactiva.cat/assessorament-a-empreses-i-entitats>

Assessorament per a persones emprenedores

Voleu començar un negoci nou? Els serveis d'emprenedoria de Barcelona Activa us acompanyaran i us ajudaran durant tot el procés. Els tindreu al vostre costat en aquests moments complexos i faran que el vostre projecte tingui la màxima viabilitat.

<https://emprenedoria.barcelonactiva.cat/emprenedoria/cat/>

Plans de digitalització per a micropimes i persones treballadores autònoms

El programa de suport per a la digitalització de petites empreses i autònoms inclou assessorament per accedir als ajuts Kit Digital, que faciliten la implementació de solucions digitals. Aquest servei es desplega en diverses fases: una diagnosi inicial per avaluar el nivell de digitalització, la creació d'un pla amb objectius mesurables, i l'acompanyament en la millora de la presència en línia, estratègies de màrqueting digital, processos de gestió informatitzada i l'ús d'eines de teletreball. A més, es promou l'adopció de tecnologies com CRM i ERP per potenciar la competitivitat empresarial.

<https://empreses.barcelonactiva.cat/ca/web/es/assessorament-en-digitalitzacio>

Punts de defensa dels drets laborals

Es tracta d'un servei municipal gratuït impulsat per Barcelona Activa en col·laboració amb organitzacions sindicals i entitats del territori. Qualsevol persona, resideixi on resideixi, pot adreçar-s'hi per rebre assessorament en drets laborals.

<https://treball.barcelonactiva.cat/porta22/cat/assetocupacio/programes/pagina49049/coneix-els-teus-drets.do>

Acompanyament a les cooperatives de treball (FCTC)

La Federació de Cooperatives de Treball de Catalunya agrupa i enxarxa les cooperatives de treball catalanes. La Federació proposa orientació personalitzada i programes de creixement per a les cooperatives que tot just comencen i per a les que acumulen una llarga trajectòria. Han creat eines, recursos, formacions i activitats específiques –des de la legislació cooperativa, el procés d'incorporació de persones sòcies o la innovació tecnològica– que us ajudaran.

<https://www.cooperativest treball.coop/accompanyem/programes-dacompanyament>

Barcelona Mentoring Programme

El Barcelona Mentoring Programme de Barcelona Activa proporciona acompanyament a empreses emergents i consolidació per a entitats que volen créixer de manera sostenible. Mitjançant mentors amb trajectòries destacades en els seus sectors, el programa ofereix consells pràctics i orientació estratègica per ajudar les empreses a superar reptes i aprofitar noves oportunitats. És una excel·lent oportunitat per a projectes de l'ESS que necessiten guiar el seu creixement cap a models més innovadors i responsables. Descobreix el Barcelona Mentoring Programme

<https://emprenedoria.barcelonactiva.cat/women-mentoring-programme>

Women Mentoring Programme

El Women Mentoring Programme posa a la vostra disposició un grup de persones amb àmplia experiència i coneixement del món empresarial amb l'objectiu de brindar-vos l'acompanyament necessari per consolidar el creixement de la vostra empresa.

https://emprenedoria.barcelonactiva.cat/emprenedoria/cat/programes/mentoring.jsp?utm_source=&utm_medium=&utm_campaign=&utm_term=&utm_content=

Compromís per la Sostenibilitat Turística Barcelona Biosphere

Aquesta iniciativa reconeix els operadors turístics que aposten per una gestió responsable d'acord amb uns requisits basats en els objectius de desenvolupament sostenible (ODS) de les Nacions Unides, i dona rellevància a la seguretat sanitària davant la covid-19 o qualsevol altra pandèmia per tal de generar confiança entre la clientela. L'operador que adopta aquest compromís rep formació i assessorament per fer un pla de millora que li permeti obtenir el distintiu; així, podrà atreure nous públics i millorar el seu posicionament. També disposarà del segell Safe Travels atorgat pel World Travel & Tourism Council (WTTC).

<http://turismesostenible.barcelona>

Cercador de cooperatives de treball federades a la FCTC

En aquest enllaç de la Federació de Cooperatives de Treball de Catalunya, si cerqueu per «Serveis a empreses i particulars», trobareu assessories i gestories que us poden donar suport a l'impuls i/o enfortiment a la vostra iniciativa.

<https://www.cooperativest treball.coop/cercador-de-cooperatives>

Ateneu Cooperatiu de Barcelona, Coòpolis

És un dispositiu de foment i promoció de l'ESS a la ciutat de Barcelona. En el marc de la Xarxa d'Ateneus Cooperatius de Catalunya, s'orienta prioritàriament a la creació de noves cooperatives, així com a la generació de llocs de treball en cooperatives existents. Situat al complex veïnal de Can Batlló, Coòpolis promou un ecosistema d'activitat socioeconòmica i formativa, de generació d'ocupació i d'impacte social. Així mateix, és un laboratori per a la intercooperació i l'enfortiment econòmic local i disposa d'espais físics per allotjar projectes d'ESS.

<https://www.bcn.coop/>

INNOBA

InnoBA és l'equipament de Barcelona Activa que ofereix activitats, serveis especialitzats, recerca, formació i espais d'experimentació i incubació en l'àmbit de l'ESS i la innovació socioeconòmica. Un equipament que s'adreça tant a aquelles persones i organitzacions que volen tenir un primer contacte amb l'ESS com a les que ja tenen projectes en marxa.

<https://www.barcelonactiva.cat/innoba>

Grup ECOS

ECOS és un grup cooperatiu format per diferents cooperatives i empreses que volen ser una alternativa al model socioeconòmic actual, basada en els valors de l'ESS. La seva missió és fer créixer el mercat social, apropant-hi més organitzacions, sectors econòmics, administracions públiques i persones, a partir de l'actuació de les organitzacions sòcies del grup, de la intercooperació entre elles i de les relacions que es fomenten amb altres agents. ECOS disposa d'un local compartit al centre de la ciutat, a la Dreta de l'Eixample, que acull cooperatives d'ECOS així com altres empreses i entitats alineades amb els valors de l'ESS.

<https://grupecos.coop/>

BiciHub

Són un centre incubador d'idees, de projectes i d'aliances, situat al barri de Poblenou, encaminats a la implementació de la mobilitat sostenible amb bicicleta a través del model cooperatiu i del teixit social. El seu objectiu és ser un model replicable com equipament del món de la bicicleta i esdevenir paradigma d'equipament de proximitat, de barri i de ciutat, que actua a través de la bicicleta com a promotor de la mobilitat inclusiva, sostenible i de l'ESS.

<https://bicihub.barcelona/>

Cal Tip

Cal Tip és una cooperativa de coneixement i gestió del talent situada al barri de Gràcia, a Barcelona. Ofereix serveis de cotreball (coworking), sales de reunions, sales per a esdeveniments i formació. També serveis d'assessorament empresarial i gestió de projectes. El seu objectiu és ser un espai de trobada i participació per treballar i contribuir en el teixit empresarial, així com generar projectes i serveis amb impacte positiu en els àmbits social, professional, cultural i mediambiental.

<https://caltip.cat/ca/>

3.3 Finançament

Existeix un grup d'entitats que no són cooperatives, però que es dediquen a donar suport a les entitats de l'ESS: Fundació Acció Solidària Contra l'Atur, la societat Grup d'Inversors Cooperatius (GICoop), Triodos Bank i Oikocrèdit.

D'altra banda, existeixen cooperatives de crèdit: Caixa d'Enginyers, Caixa Guissona, Caja Mar, Caja Laboral, Fiare Banca Ètica. I també, la societat de garantia recíproca Elkargi, que ofereix avals financers a les cooperatives que estan federades a la Federació de Cooperatives de Treball de Catalunya. I, a més, existeix la cooperativa de serveis financers Coop57.

D'altra banda, hi ha línies de finançament que tenen com a finalitat finançar i/o avalar, fonamentalment, inversions en immobilitzat material, actiu circulant, operacions de refinançament i bestretes de subvencions: Línia de finançament d'economia social i cooperativa, Préstecs amb garantia per al finançament d'empreses d'economia social i la Línia Economia Social i Cooperativa de l'Institut Català de Finances (ICF).

Institut per a la Diversificació i Estalvi de l'Energia (IDAE)

Recurs de finançament per a projectes de millora de l'eficiència energètica en establiments turístics. El programa del IDAE proporciona ajudes per implementar tecnologies d'eficiència energètica, així com per reduir el consum d'energia en el sector turístic.

<https://www.idae.es/ca>

Next Generation EU

Fons europeu de recuperació amb línies específiques per a la sostenibilitat i turisme. Aquest programa finança projectes per fomentar la transició ecològica i la sostenibilitat dins del sector turístic.

https://next-generation-eu.europa.eu/index_es

Catalunya Emprèn

Programa de suport a emprenedors en turisme sostenible. Aquesta iniciativa ofereix assessorament i recursos financers per a persones emprenedores que vulguin crear negocis sostenibles dins del sector turístic a Catalunya.

<https://catalunyaempren.gencat.cat>

Fiare Banca Ètica

Fiare Banca Ètica neix de la unió de dos projectes basats en les finances ètiques: Banca Popolare Ètica, un banc cooperatiu que treballa a Itàlia des de 1999, i Fiare, que opera a Espanya des de 2005. Tots dos volen ser una eina al servei de la transformació social a través del finançament de projectes del tercer sector, l'ESS i la promoció d'una cultura de la intermediació financera sota els principis de la transparència, la participació i la democràcia.

<https://www.fiarebancaetica.coop/ca>

Coop57

Coop57 és una cooperativa de serveis financers ètics i solidaris que té com a objectiu principal, contribuir a la transformació social de la nostra economia i de la nostra societat. La seva funció principal és el finançament de projectes d'ESS a través de la intermediació financera.

<https://www.coop57.coop/ca>

Crèdits cooperatius per a la reactivació de l'ESS

Convenis amb Coop57 i Fiare Banca Ètica, que posa a disposició de les empreses i organitzacions de l'ESS línies de crèdit per a inversions i circulant per a nous projectes d'ESS i per a la reactivació econòmica dels projectes d'ESS existents. Poden ser projectes per finançar inversions o circulant i per fer front a les necessitats de liquiditat produïdes per la covid-19.

<https://ajuntament.barcelona.cat/economia-social-solidaria/ca/financament/finances-etiques>

Fundació Acció Solidària Contra l'Atur

Entitat que pretén fer front a la problemàtica de la desocupació. El seu objectiu és ajudar les persones que es troben a l'atur i que volen sortir-hi mitjançant projectes d'autoocupació. L'actuació d'Acció Solidària contra l'Atur com a banc solidari es concreta en les tasques següents: ajudar a crear llocs de treball; finançar projectes d'autoocupació i adquisicions d'eines de treball; col·laborar en la creació de cursos de formació o tallers ocupacionals. També porten a terme altres activitats de caràcter social i convoquen cada any el Premi Josep M. Piñol mitjançant el qual concedeixen una determinada quantitat de diners a la millor iniciativa de lluita contra l'atur en funcionament.

<https://acciosolidaria.cat/fundacio/>

Subvenció «Enfortim l'Economia Social i Solidària»

L'Ajuntament de Barcelona fa cinc anys que obre una convocatòria específica per enfortir i reactivar l'ESS amb la convocatòria de subvencions per a l'enfortiment i reactivació de l'ESS i el desenvolupament de projectes que executen l'estratègia ESS 2030 BCN. Aquest 2021 ha comptat amb un pressupost d'1,2 milions d'euros i ha atorgat subvencions de fins al 80%. Prioritzen l'enfortiment i la reactivació de l'ESS, mitjançant la creació, la consolidació, la formació i enguany, especialment, la digitalització i la intercooperació per a la creació, el desenvolupament i l'enfortiment d'ecosistemes cooperatius i clústers d'ESS.

Període de sol·licituds: la convocatòria s'acostuma a obrir durant el mes d'abril i el període de sol·licitud és d'un mes aproximadament.

<https://ajuntament.barcelona.cat/economia-social-solidaria/ca/impulsem-less-piess/projectes/subvencions>

Subvencions «Impulsem el que fas 2024»

L'Ajuntament de Barcelona, a través de Barcelona Activa, els darrers anys ha tret aquesta convocatòria d'ajuts per finançar projectes que impulsin l'economia dels barris de la ciutat de Barcelona.

Aquesta ha estat la 8a vegada que es convoca el programa IQF. En total, s'han proposat 6 modalitats: 1) Amunt Persianes per impulsar la instal·lació de nova activitat econòmica en locals en planta baixa buits i parades de mercats; 2) Innovació socioeconòmica i economia social i solidària en sectors estratègics i en clau territorial; 3) Foment de l'ocupació qualitat al territori; 4) Turisme responsable i sostenible; 5) Alimentació sostenible i consum responsable; 6) Distribució urbana de mercaderies d'última milla.

Cal destacar que les ajudes atorgades poden arribar a un màxim del 80% per sol·licitud i que això implica un mínim del 20% de cofinançament per part de les beneficiàries.

<https://ajuntament.barcelona.cat/economia-social-solidaria/ca/financament/subvencions/subvencions-impulsem-el-que-fas>

«Crea feina +»

Aquesta iniciativa, que neix amb la voluntat d'ajudar les empreses a reprendre l'activitat, dona incentius per a la contractació de persones a l'atur que tinguin dificultats especials per accedir al mercat de treball. La convocatòria d'enguany (2021) continua subvencionant amb 5.000 euros totes les contractacions de persones a l'atur empadronades a la ciutat, i amb 6.000 euros si es contracten persones joves, més grans de 45 anys i dones. Els contractes han de ser d'un mínim de sis mesos, a jornada completa i d'empreses que tinguin el centre de treball dins de l'àrea metropolitana; tenen una atenció especial a les persones de menys de 30 anys i de més de 45. Període de sol·licituds: normalment la convocatòria s'obre durant el mes de maig i es tanca durant el mes de novembre.

<https://aplicnotes.barcelonactiva.cat/aplic/subvencions/creafeina/creafeinaplus.nsf/Inicio?openform>

Programa FuTurisme

És un programa de suport a la creació d'empreses innovadores i responsables dins l'àmbit del turisme que donin resposta a les noves necessitats del sector turístic de la ciutat i de la província de Barcelona. Està promogut per Barcelona Activa - Ajuntament de Barcelona, la Diputació de Barcelona, l'Associació Catalana d'Agències de Viatges especialitzades (ACAVE) i el Gremi d'Hotels de Barcelona.

<https://emprenedoria.barcelonactiva.cat/mentoring-futurisme>

També podeu trobar més finançament per als vostres projectes en els portals següents:

ACCIÓ - Cercador d'ajuts i serveis per a l'empresa

Al cercador d'ajuts i serveis elaborat per ACCIÓ, l'antic «FISUB», trobareu tota la informació d'ajuts, subvencions, finançament i serveis que ofereixen les diferents administracions i organismes per a les empreses i els emprenedors ubicats a Catalunya.

<http://www.accio.gencat.cat/ca/serveis/cercador-ajuts-empresa/>

Ajuntament de BCN - Subvencions de l'any en curs

L'Ajuntament té una àmplia oferta de subvencions que van des de les accions socials fins al comerç, passant per les polítiques de joventut. El bloc més important, que representa vora el 80% del total de subvencions, és el destinat a les activitats de districte i ciutat.

<https://ajuntament.barcelona.cat/ca/informacio-administrativa/subvencions>

3.4 Ecosistema

Xarxa d'Economia Solidària

La Xarxa d'Economia Solidària (XES) és una organització formada per més de 400 sòcies. Defensa un sistema econòmic respectuós amb les persones, el medi ambient i els territoris que funciona sota criteris democràtics, d'horitzontalitat, transparència, equitat i participació.

<https://xes.cat/>

Fira d'Economia Solidària de Catalunya

La FESC, fira impulsada per la XES, és l'esdeveniment anual de trobada i exposició de l'ESS. Se celebra anualment l'últim cap de setmana d'octubre al recinte fabril de la Fabra i Coats (Barcelona).

<https://fesc.xes.cat/>

Xarxa de TurimESS

La Xarxa de Turisme Responsable i Sostenible (XTRS) és una aliança estratègica formada per actors socials interessats a transformar el model turístic actual en un de responsable i sostenible. Integra entitats culturals i socials, empreses turístiques, comerços i entitats del comerç, artesans, acadèmics i institucions culturals. L'objectiu comú és crear i promoure un nou model d'activitats i experiències turístiques, basades en el TRS i compromeses amb els Objectius de Desenvolupament Sostenible (ODS) de l'Agenda 2030 de l'ONU.

<https://aethnic.org/bcn/xarxa-turisme-sostenible-bcn/>

Federació de Cooperatives de Treball de Catalunya

Com hem comentat abans, la FCTC és l'entitat que agrupa les cooperatives de treball de Catalunya i que es dedica a la promoció, creació i consolidació de cooperatives de treball.

<https://www.cooperativest treball.coop/>

Direcció General d'Economia Social i Solidària, el Tercer Sector i les Cooperatives

Aquí trobareu el marc regulador. Les funcions de la direcció general són, entre d'altres, planificar, dirigir i executar les polítiques relacionades amb l'economia social i cooperativa, i del tercer sector.

https://treball.gencat.cat/ca/ambits/economia_social/

Diputació de Barcelona

Des de la Diputació de Barcelona s'aposta per un turisme sostenible i responsable amb l'objectiu de millorar la competitivitat dels serveis i de les destinacions turístiques de la província de Barcelona per assolir un model de turisme responsable sota els principis de sostenibilitat mediambiental, econòmica i sociocultural. A la seva pàgina web, trobareu diferents recursos i informació que us pot resultar útil.

<https://www.diba.cat/es/web/turisme-sostenible>

3.5 Espais divulgatius

Travindy

Travindy és una plataforma independent que es dedica a connectar professionals del turisme sostenible creant xarxes de col·laboració a Iberoamèrica. Generen continguts i recursos útils que poden contribuir a augmentar la resiliència del sector fins i tot en temps de crisi.

<https://travindy.com/>

Aethinc

L'associació de turisme sostenible Aethinc va néixer l'any 2006 amb la missió de crear i promoure iniciatives basades en els criteris del Turisme Responsable i Sostenible (TRS). Defensen que és necessari iniciar un canvi de paradigma en el model turístic tradicional, compromès amb la cultura i les identitats locals, amb la justícia global i respectuós amb el medi ambient. En aquest apartat del seu web podeu trobar diferents articles i publicacions:

<https://www.aethinc.org/noticies/>

NOUTUR - UOC

El grup NOUTUR de la UOC, Noves perspectives en turisme i oci, realitza una anàlisi dinàmica, experimental i actual del turisme i l'oci com a fenòmens amb impactes i trajectòries reals, combinant la teoria de les ciències socials amb la investigació empírica especialment orientada a donar respostes d'interès.

<http://transfer.rdi.uoc.edu/es/grupo/nuevas-perspectivas-en-turismo-y-ocio>

INSETUR - Institut de Recerca en Turisme de l'Universitat de Girona

L'Institut, emmarcat en el Campus Turisme, és un espai de confluència de la recerca fonamental i aplicada, la transferència de coneixement i la formació superior en el turisme, des d'una perspectiva transdisciplinària. INSETUR té la voluntat de millorar el coneixement sobre els processos socials, econòmics, jurídics, territorials, empresarials, comunicatius, ambientals o patrimonials del turisme, en els àmbits local, regional, estatal i internacional. En aquest apartat del seu web, podeu trobar diferents publicacions que poden ser del vostre interès.

<https://www.udg.edu/ca/instituts/insetur>

Labcoop

LabCoop és una iniciativa de Calidoscoop, Etcèteres i L'Apòstrof, amb el suport d'Arç, Hobest i el Grup ECOS. A més d'acompanyaments i formacions, des del LabCoop impulsen projectes a mida per a entitats, empreses, organitzacions i administracions públiques amb l'objectiu de promoure l'emprenedoria social cooperativa i dinamitzar els diversos territoris.

En l'enllaç següent podeu trobar recursos i materials relacionats amb l'emprenedoria social cooperativa, l'ESS i la innovació.

<https://www.labcoop.coop/recursos/>

Alba Sud

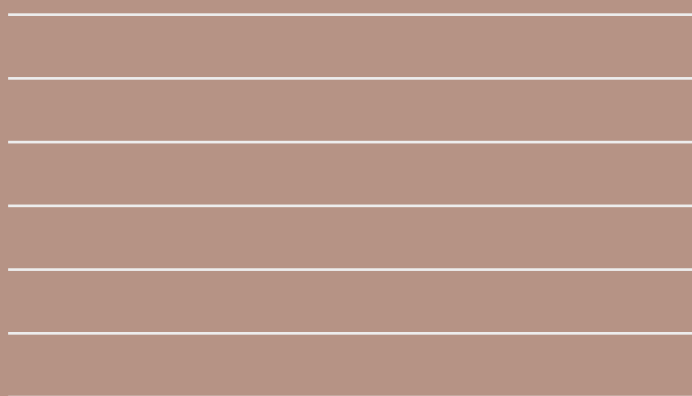
Alba Sud és una associació catalana especialitzada en investigació i comunicació per al desenvolupament fundada a Barcelona el 2002. El seu objectiu és millorar les estratègies de comunicació social i aprenentatge compartit al voltant de processos de canvi social en el terreny del desenvolupament al voltant de tres àmbits estratègics: el turisme responsable, el treball just i els béns comuns de la Terra. Al seu web podeu trobar publicacions, produccions audiovisuals i activitats públiques.

<https://www.albasud.org/>

Observatori d'Antropologia del conflicte Urbà.

L'OACU està format per un col·lectiu d'investigador/es que té per objectiu «promoure l'estudi de les conseqüències socials de depredació capitalista de les ciutats, fent dialogar les perspectives de l'antropologia urbana, la sociologia, l'art, l'arquitectura, l'urbanisme i la geografia humana i la criminologia crítica, entre altres». A la seva pàgina web podeu trobar publicacions, referències de projectes propis, i informació sobre xerrades i tallers.

<https://observatoriconflicteurba.org/>

04.

PER INSPIRAR-NOS

4.1 Idees del TurismESS 2021

L'any 2021, en el marc del projecte «TurismESS, cap a una nova cultura de turisme a Barcelona», es van celebrar dues jornades de participació i creació col·lectiva per identificar possibles respostes als reptes turístics del moment.

Els desafiaments abordats van ser:

- **Aparèixer al radar.** Iniciatives que contribueixin a fer visible l'oferta turística sostenible existent. No calen nous imaginaris turístics perquè ja existeixen. Cal contribuir a posar-los en valor i fer-los visibles.
- **Fer un canvi de xip.** Iniciatives que contribueixin a transformar l'oferta turística existent restant precarietat al sector i caminant cap a una bona ètica professional, tot ajudant la persona consumidora a posar en valor els aspectes ètics de l'oferta turística com la comunitat, el treball, el medi ambient o la governança.
- **Fer de contrapès.** Iniciatives que contribueixin a analitzar models turístics sostenibles, que dotin de contingut conscient l'oferta turística, que construeixin la marca d'una ciutat més sostenible i que ajudin a promoure polítiques per un turisme més inclusiu i sostenible.

Tot seguit es presenten les idees embrionàries que van resultar del treball compartit entre les persones participants, propostes que en aquell moment, podien contribuir a caminar cap a una nova cultura de turisme a Barcelona.

• Quines accions en l'àmbit de la sostenibilitat es poden dur a terme?

Compensar la petjada ecològica de l'hoste (per ex., mitjançant accions, donacions...)

Obrir una botiga perquè qualsevol hoste compri a granel

Eliminar ampolletes de plàstic d'un sol ús i promoure aigua filtrada

Promoure compostatge a hotels, escoles, etc.

Eliminar les palles per xuclar begudes

Reduir els plàstics d'un sol ús que acaben a les platges

Promoure més la tecnologia per fer servir menys paper

Evitar les festes que deixen residus a les platges que van al mar

Analitzar la sostenibilitat de tots els serveis associats al turisme

Conscienciar ambientalment i socialment hostes i treballadors dels allotjaments

• Quin tipus d'activitats adreçades als turistes es volen promoure?

Promoure activitats respectuoses amb l'entorn: que siguin de petit format i tinguin un valor afegit

Acompanyar les activitats d'oci amb accions solidàries (socials, amb l'entorn i amb el medi ambient)

Aprofitar les excursions de submarinisme per a turistes a la costa de Barcelona per recollir la brossa del mar

Promoure tours industrials i visites a antics espais o fàbriques industrials

Fomentar el turisme responsable marí

Promoure visites a parcs i jardins

Fomentar les visites fora de la ciutat amb transport públic

Fomentar activitats de contacte amb la cultura local

Crear rutes amb bici i transport públic

• Com es poden generar vincles positius entre turistes, veïnat i comerç local?

Dur a terme alguna activitat de conscienciació ambiental conjunta entre veïnat i visitants

Cedir espais que són dels hotels per al veïnat

Promoure activitats d'interacció hoste-veïnat

Promoure els proveïdors locals i ecològics

Promoure negocis del barri

Fomentar la cohesió entre veïnat i turistes per a una bona convivència

Millorar els menús en restaurants per incloure més productes locals

Protegir els comerços de proximitat i limitar els comerços turístics

Fomentar el turisme de barris per treure turistes del centre

Crear convenis entre associacions de veïns i hotels

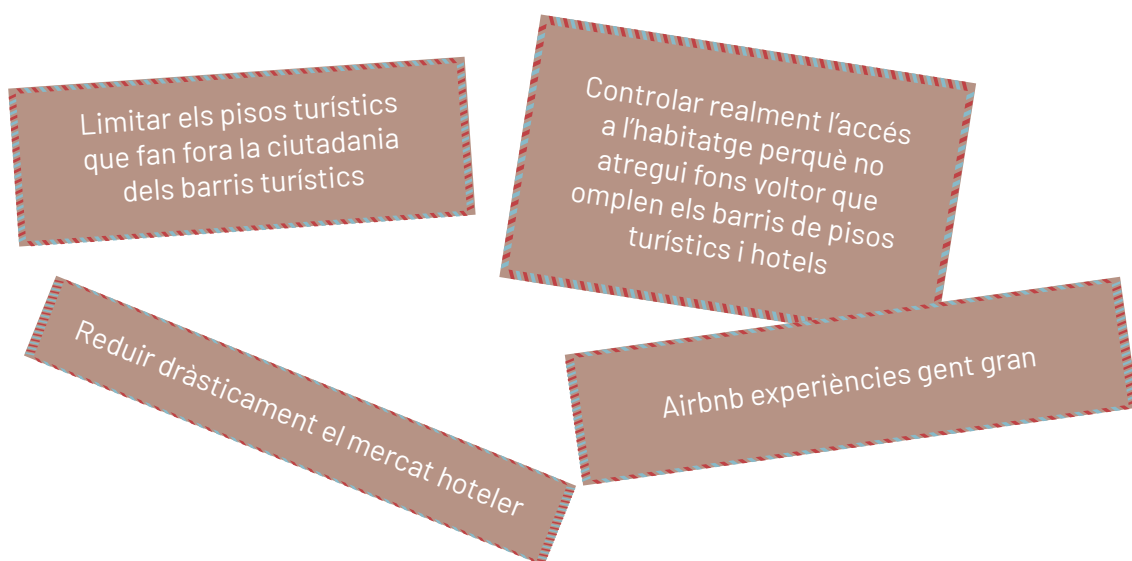
Promoure punts d'informació turístics gestionats pel veïnat

Eliminar la venda ambulants dels espais turístics perquè donen mala imatge i destrossen el paisatge

• Quines xarxes caldria crear?

• Quines accions en l'àmbit de l'allotjament turístic es poden dur a terme?

• Quin material (guies, webs, vídeos, etc.) es pot necessitar?

Crear una guia de flora i fauna local per conscienciar les persones visitants sobre la seva importància i com no afectar-la

Crear una guia per a turistes sobre negocis i activitats relacionades amb la sostenibilitat

Fer un vídeo sobre turisme responsable/ sostenible i projectar-lo a les habitacions per generar consciència

Crear guies locals atípiques (que tractin de la situació de joves, persones grans, gent sense llar...)

Crear una guia/portal amb propostes de turisme sostenible per a pisos turístics o hotels

Crear una guia de recursos turístics infantils fets per infants (via escoles)

Crear un web complet sobre turisme accessible (i que la informació es difongui també per les xarxes)

Fer una campanya de comunicació conjunta entre administracions, agents privats i ciutadania perquè tots siguin participants d'un pla de convivència (prèvia a l'arribada del turista)

Revisar les app que existeixen per veure si serveixen o els falta alguna cosa

Crear un nou relat (turístic) de la ciutat més enllà dels tòpics

Publicar una llista de les guies oficials i difusió per part de l'administració i hotels

Incentivar bones pràctiques a través de guies

• Quines accions poden liderar les administracions?

Crear la marca
Made in Barcelona

Crear la marca Barcelona
turisme sostenible

Establir mesures dissuasives
per als creuers. Controlar les
emissions que emeten

Fomentar el turisme
local per a col·lectius
locals (migrants, per-
sones amb mobilitat
reduïda, gent gran...)

Dinamitzar el segell Biosphere

Controlar els
free-tours i els
free operators

Limitar la privatització de l'espai públic

Crear punts de micció

Controlar per part de les administracions
el nombre de persones que integren els
grups (per respectar la ciutadania
i l'entorn)

Que Turisme de Barcelona desaparegui
o esdevingui públic. I, com a servei
públic, que promogui un turisme de
qualitat on no prevalgui el capital

Promoure activitats d'interacció
hoste-veïnat

Controlar i ampliar la
normativa que prohibeix
l'ús dels altaveus, i fer
obligatòries les audioguies

Contactar directament amb les
autoritats per temes de seguretat

Crear noves propostes
per diversificar el
turisme a la ciutat

Crear un comitè regulador amb la participació
d'experts i persones interessades que filtri
les iniciatives sostenibles i autèntiques. Que
generi marques temàtiques (productes i
serveis per temes). Que expliqui i promocióni
el que tenim a la ciutat. Que treballi per
sensibilitzar la població respecte a la
convivència veïnat-turistes

Promoure que tota l'oferta turística de
la ciutat sigui inclusiva i accessible

Elaborar un pla general
de mobilitat rodat

Protegir el patrimoni més
popular que explica la
història de la ciutat

• Com es poden dignificar les condicions laborals del sector?

Promoure treballs fixos i no temporals per posar fi a la precarietat laboral

Crear un segell de netejadors d'habitacions amb condicions laborals dignes

Eliminar la precarització laboral (que es desexternalitzi la cultura i els monuments)

Donar visibilitat a les empreses de turisme amb impacte social

Formar i donar feina a joves migrants extutelats, per exemple, com a informadors perquè els turistes utilitzin el transport públic

4.2. Idees del TurismESS 2024

La primera fase del projecte TurismESS (any 2021) va posar de relleu la voluntat de l'ESS d'abordar el turisme des d'una dimensió de col·laboració públic-privada-comunitària i cooperativa per reforçar els impactes positius de l'activitat turística i avançar cap a un model més just i responsable. Aquesta fase va comprendre l'organització de dinàmiques participatives: taules rodones, hackatons i acompanyaments empresarials, a fi i efecte d'establir les bases del TurismESS.

Ara, 3 anys després, Calidoscoop, Aethnic, Alba Sud i Mescladís han iniciat la segona fase del projecte TurismESS(2024) amb l'objectiu d'impulsar la cocreació de l'Ecosistema mitjançant accions que treballen entorn de la seva viabilitat i sostenibilitat.

En aquest cas, el grup promotor concep el << turisme des de l'ESS >> com una eina clau per reforçar les comunitats, cultures i economies locals, fomentar la proximitat i redescoberta en els viatges, i promoure la participació activa dels territoris involucrats.

Les accions desenvolupades en el marc d'aquesta fase, i que poden servir d'inspiració per a altres iniciatives, han estat:

- **Prospecció territorial sobre el vincle entre turisme i ESS a Catalunya.** Es realitza una diagnosi per conèixer l'estat actual del TurismESS. S'entrevisten 25 persones clau (àmbit de l'ESS, sector del turisme, administracions, etc.) i es realitza un informe amb resultats, propostes i conclusions. La **Diagnosi TurismESS** es troba disponible a la [pàgina web d'Alba Sud](#), responsable de la creació i edició del document.
- **Grups focals amb agents clau del territori.** En paral·lel a la diagnosi, es realitzen dues sessions de treball en format virtual per debatre i reflexionar sobre diverses qüestions vinculades al TurismESS com ara: reptes, necessitats i propostes d'intercooperació.
- **Co Lab d'idees.** En el marc d'una Jornada presencial on es presenten els resultats de la Diagnosi TurismESS, es realitza una sessió de treball per identificar reptes i oportunitats entorn de 4 temes concrets: el relat, la governança, el valor afegit i el pla estratègic. Les assistents es reparteixen en grups de 4 i disposen d'1h per reflexionar i plasmar les seves conclusions en fitxes de treball. Entre les participants hi ha: representants d'Ajuntaments, perfils acadèmics i entitats de l'ESS (vinculades o no al sector del turisme).
- **Hackató virtual per al prototipatge d'accions.** A partir dels resultats del Co Lab, els equips d'Aethnic i Calidoscoop organitzen una hackató amb l'objectiu de millorar la viabilitat i sostenibilitat de l'Ecosistema TurismESS. S'escullen 2 reptes sobre els quals prototipar accions concretes: 1) «Construcció del Relat de l'Ecosistema TurismESS» i 2) «Mancomunació d'espais i serveis» i s'inverteixen 4 hores de treball per donar-los resposta.

Les accions proposades en el marc de la hackató són:

1. **Crear un relat que ressignifiqui el TurismESS** per emfatitzar qüestions clau com: la construcció d'una alternativa turística, la inducció d'un canvi de mentalitat a gran escala, l'adopció d'una aproximació més holística i sistèmica, la prioritització del benestar de les persones, la promoció d'un turisme organitzat des del cooperativisme, etc.
 2. **Crear un Pam a Pam turístic** per donar visibilitat a les iniciatives d'ESS vinculades al sector del turisme tot incorporant, també, espais d'escolta i reconeixement entre iniciatives i figures de dinamització.
 3. **Crear el 1r Fòrum del TurismESS;** un gran acte a nivell de Catalunya per detectar necessitats, definir un pla d'acció i crear oportunitats d'intercooperació.
- **Acompanyaments per a la millora de la viabilitat.** S'organitzen diverses sessions de treball per dissenyar la cadena de valor de l'Ecosistema TurismESS.

Tot seguit, compartim les idees que han sorgit arran de les sessions de treball i grups focals:

• Quins han de ser els objectius de l'Ecosistema TurismESS?

Treballar per un turisme més amable integrat amb les necessitats del territori que no representi una amenaça per a la vida quotidiana.

Situar en el mapa les iniciatives que treballen per un turisme diferencial amb valors d'ESS.

Crear espais per intercanviar idees, formar-nos, millorar capacitats, enfortir les propostes d'ESS i generar una cultura d'oci alternativa.

Crear una «Taula de TurismESS» a nivell de Catalunya per reunir-nos de manera periòdica i organitzar-nos.

Crear sentiment de pertinença: confiança i coneixement del propi ecosistema.

Crear espais per intercanviar idees, formar-nos, millorar capacitats, enfortir les propostes d'ESS i generar una cultura d'oci alternativa.

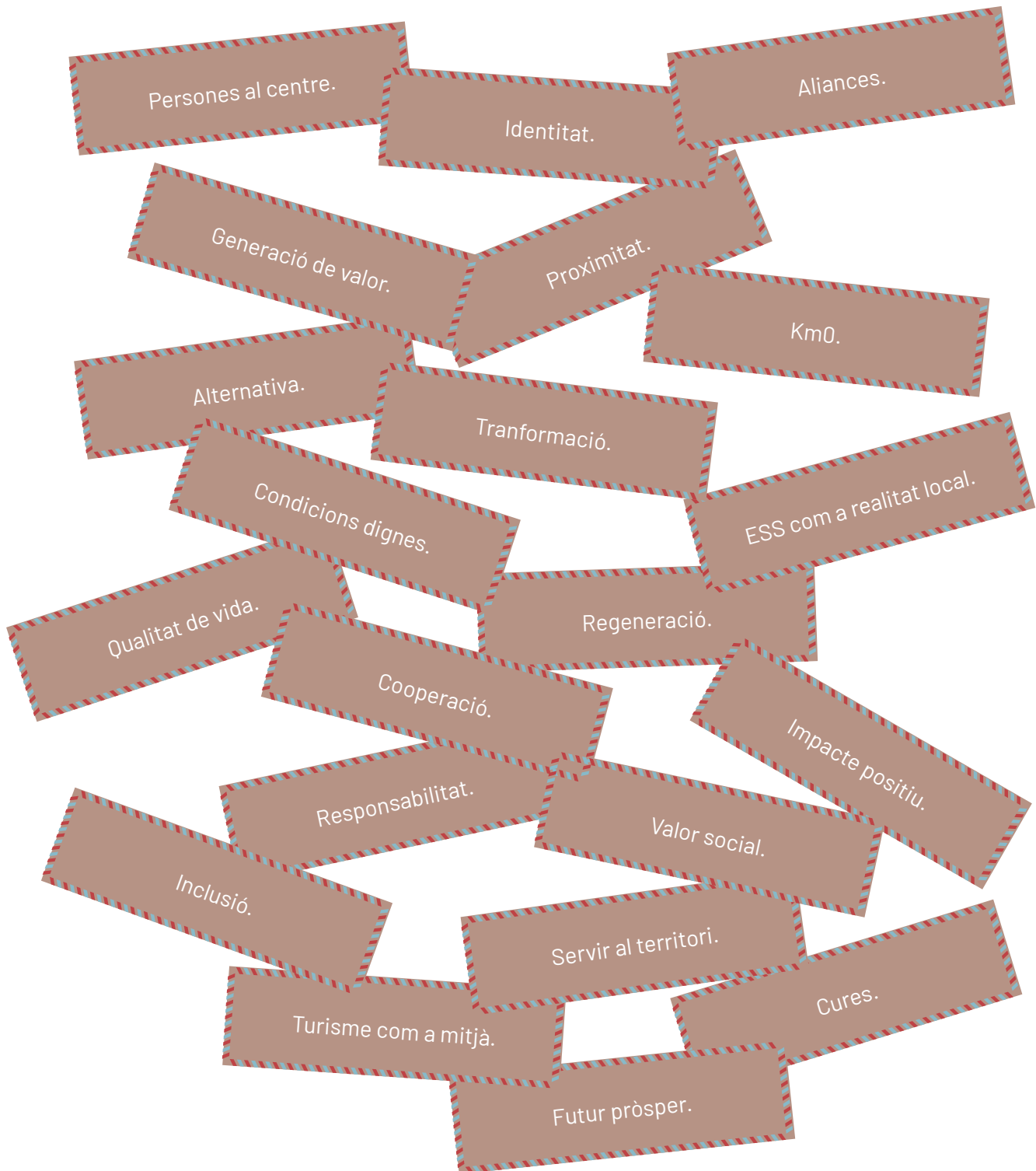
Assegurar la sostenibilitat econòmica del TurismESS amb un pla estratègic conjunt que no depengui únicament de fons públics.

Relacionar-se i implicar-se en moviments socials.

Sensibilització: promoure formacions per a empreses de turisme convencional per tal d'aportar-los una nova mirada amb valor social, ecosocial, responsable i conscient.

Incidència política per posar en pràctica els models de turisme amb valors d'ESS.

• Quines paraules o conceptes ha d'incloure el Relat de l'Ecosistema TurismESS?

4.3 Mapatge d'iniciatives

Els projectes «TurismESS» 2021 i 2024 han evidenciat com d'important és comptar amb exemples i casos de referència en l'àmbit de l'ESS i el Turisme.

És per això que el mapatge d'iniciatives d'ESS vinculades a l'activitat turística ha estat considerat una eina clau per inspirar la creació de nous projectes.

Les plataformes que es presenten a continuació apleguen iniciatives responsables i creatives arrelades al territori català:

La Xarxa de Turisme Responsable i Sostenible - Aethnic

L'associació de turisme sostenible Aethnic té com a missió crear i promoure iniciatives basades en els criteris del Turisme Responsable i Sostenible (TRS). Creuen que és necessari iniciar un canvi de paradigma en el model turístic tradicional, compromès amb la cultura i les identitats locals, amb la justícia global i respectuós amb el medi ambient. Als barris, a vegades amagats, trobem espais, tallers i racons plens de vida, de cultura i de saviesa popular. Artesans, artistes, mestres obradors, professionals de la cultura, de l'art i la història que conformen la nostra identitat i cultura viva. A través de La Xarxa d'Aethnic, tant turistes com residents poden descobrir la ciutat mitjançant experiències alternatives basades en criteris d'ESS que posen en valor la identitat del territori. Accedeix al marketplace de La Xarxa mitjançant aquest enllaç: <https://laxarxaethnic.org/>

Pam a Pam

Pam a Pam és una eina col·lectiva que mostra que existeix una economia al servei de les persones a Catalunya i us convida a participar-hi. Són una comunitat oberta de persones que es formen en ESS, entrevisten les iniciatives i les pugen al mapa perquè les conegueu. Alhora, aquest procés facilita l'enxarxament entre iniciatives, així com obtenir diagnòstics de les diferents pràctiques transformadores que existeixen a Catalunya.

<https://pamapam.org/ca/>

Mapa Barcelona + Sostenible

Recull d'iniciatives socio-ambientals rellevants de la ciutat. En concret, el mapa proporciona informació pràctica sobre Punts d'interès, Itineraris, i experiències ciutadanes. És una eina de dinamització comunitària conceptualitzada per la Societat Catalana d'Educació Ambiental (SCEA), el Centre de Recerca i Informació sobre el Consum (CRIC, actual OPCIONS) i La Fàbrica del Sol (actualment secretaria de la Xarxa d'Equipaments Ambientals de Barcelona, XEAB). El Mapa B+S està vinculat a l'Open Green Map.

<https://www.bcnsostenible.cat/>

